

közötti hatalmi harcról szóló beszámolók. A szerző minden esetben azt igyekszik bizonyítani, miért alaptalanok az események kapcsán felmerült konspirációs elméletek, azonban a bizonyítási eljárás egyszerűen sem eredményez végérvényeséget. Ennek az az oka, hogy a bizonyítékok néha ingatag lábakon állnak. A nagyvonalúan hivatkozott adatok leggyakrabban napilapok – sőt bulvárlapok – hírein alapulnak, köztük olyan ingyenesen is terjesztett újságokén, mint a londoni Evening Standard.

Egy helyen például Aaronovitch Sztálin egykori tettestársát idézi: „»Azt szokták mondani, minden forradalom felfalja a saját gyermekeit. Hát erről szó sincs.« Ami természetesen annyit tesz, hogy pontosan erről van szó.” Az idézetet követő kommentár arra a logikára épül, hogy mindennek az ellenkezője igaz, ha a hazug oldal állítja, ami éppen hogy az összeesküvés-elméletek sajátos logikája. Aaronovitch véleményét – aki a légből kapott elméletekről igyekszik lerántani a leplet a „racionális logika eszközével” – hitelteleníti az a tény, hogy a leleplezendők gondolkodásmódját követi.

A könyv záró gondolatai közölnék ugyan néhány velős megállapítást, például hogy a történetalkotás „kognitív imperatívusz” – a szerzőszámkészítő, kauzalitást kereső ember kísérlete a világ megismerésé-

re –, mindazonáltal a társadalmi változások vesztesei, áldozatai azok, akik sikertelenségük okán a leginkább hajlamosak konspirációra gyanakodni; vagy hogy „költőiebben kellene értelmezni a konspirációs eszméket, hiszen »a poéta tudja, hogy a mítosz nem hazugság, hanem a lélek igazsága«”. Mégis, összességében Aaronovitch könyvére is tökéletesen igaz, amit a szerző az egyik konspiracionista műről állít: „A tudományosság fogalma elszenvedett ugyan némi sérelmet, de tényleges károkozás csupán annyiban történt, hogy az emberek jobb könyveket is olvashattak volna.”

TÁRNOK ATTILA

(Fordította Garai Attila,
HVG Könyvek, Budapest, 2010,
486 oldal, 3900 Ft)

JACQUES RANCIÉRE: *Esztétika és politika* *Az érzékelhető felosztása*

Jacques Rancière francia filozófus *Esztétika és politika* című kötetében található szövegei szorosan kapcsolódnak korábbi, *Méssentente* (Meghasonlás) című munkájához, melyben a politika tétjéről, az érzékelhető felosztásáról és a politikai esztétikáról elmélkedik. Újabb írásainak létrejöttét fiatal filozófusokkal folytatott párbeszédnek ered-

ményezték: először az Alice folyóirat munkatársainak, Muriel Combes-nek és Bernard Aspe-nak adott interjút *Az érzékelhető előállítás*a című rovat számára, később Eric Hazannak és Stéphanie Grégoire-nak fejtette ki bővebben a téziseit.

A vékony interjúkötetben Ranciére kifejti, hogy a művészeti gyakorlat nem vizsgálható a valóság alakzataiba való beágyazódásoktól, a társadalmi gondolkodás- és beszédmódoktól függetlenül. Az esztétika és a politika kapcsolata szerint „a közösség közös mivoltának érzékelhető kijelöléseként” funkcionál. Kritikáját adja a korábbi történelmi, művészet- és irodalomtörténeti gondolkodásban elterjedt tévhitnek, amely dilemmaként kezeli a modern-posztmodern, avantgárd-modernitás kérdéskörét. A művészetek klasszikus, hármas felosztása, a képek etikai, poétikus vagy reprezentációs rendszere – amit már nem tevékenységi formák megkülönböztetésével határozzunk meg, hiszen abból indul ki, hogy „a művészet termékei sajátosan érzékelhető létmóddal rendelkeznek” – arra utal, hogy a művészetek az érzékelhető egy sajátos

rendjéhez tartoznak, esetleg önmaguktól is elidegenült érzékelhetők. A művészetek esztétikai rendszere szerint a különlegessel azonosul és feloldja a hierarchiát, ezzel azonban eltörli a mimézis korlátait is, amely a művészeti tevékenységet megkülönbözteti más tevékenységi formáktól; „autonómiáját és a művészeti formák identitását azokkal a formákkal alapozza meg, amelyek révén az élet önmagát alakítja”.

Ranciére szerint a „modernség” kategóriája a művészetek esztétikai rendszerével azonosítható, holott jóval több annál, mivel a múlt, a hagyományok hatással vannak a jelenre, a jelenből nézett jövő pedig aktuálisan rendezzi a múltat.

Amennyiben egyetértünk azzal a meghatározással, amely a művészi fő kritériumát a közösségi élettel való azonosulásban látja, értelmetlenné válik a modernség fogalmának használata, hiszen csak összezavarja a művészet és a kollektív tapasztalat között felfedezhető összefüggéseket. A könyv nagy vonalakban végigvezet a politikai változások és az esztétikum, ezzel összefüggésben a művészeti vállalkás állomásain, érintve az „esztéti-

kai forradalom”, a marxista filozófia és szocialista művészetpolitika, valamint a politikai forradalom bukását, majd előhozakodik a posztmodernnel, ami a korábbi modellek és filozófiák elvetését eredményezte.

Korunkban mindenki részese a „történetcsinálásnak”, „a politika és a művészet fikciót épít”, vagyis a jelek és a képek „anyagi újrendezését” hajtják végre; a valóságban nemcsak az elbeszélés, hanem az érzékelés módját is meghatározzák. A világ azonban nem pusztán együttélés: irányított együttélés. Ranciére Platónhoz kanyarodik vissza, aki az írás és a színház kapcsolatán vázolja, miként befolyásolja a politikai rendszer az előadhatót és a tapasztalatot. A művészek politikai beavatkozásairól szólva szerinte azokból a formákból lehet kiindulni, amelyek felrajzolják a közösség alakzatait, ezek pedig a következők: a néma jelek síkja és a mozdulatok tere, utóbbi „utánzó és autentikus mozgásokra tagolható”.

Ranciér-t letűnt korok lázadásai iránti nosztalgikus vágyódással szokták vádolni, ez azonban nem helytálló, a mindenkori hatalommal szembeni ellenállás ugyanis minden korban és fronton aktuális. Mások azt kifogásolják, hogy nem tartalmaz a szöveg konkrét elemzéseket, ami, jellegét tekintve, teljesen érthető. Seregi Tamás azonban a kötetről írott ismertetőjében

(Tranzit blog) felsorolja a filozófus azon műveit, melyekben számtalan elemzés található.

DEBRECENI BOGLÁRKA

*(Fordította Jancsó Júlia
és Jean-Louis Pierson, Múcsarnok,
Budapest, 2009, 62 oldal, 1300 Ft)*

WEISSMAHR BÉLA:
A szellem valósága

SZOMBATH ATTILA:
A feltétlen és a véges

Egy kiapadtak hitt forrás vize bukkan újra felszínre Weissmahr Béla és Szombath Attila gondolkodásában, melyről legutóbbi műveik adnak számot: az átfogó metafizika klasszikus hagyománya, úgy tűnik, ismét életerős áramlattá válhat. A filozófiatörténetként üzemelő és részletkérdésekkel foglalkozó mai metafizika helyett annak régi ethoszát kívánja megvalósítani mindkét mű: a valóság átfogó egészének megragadását, mégpedig szigorú filozófiai érvelésen keresztül.

A két metafizikus közül Weissmahr a transzcendentális neotomizmusnak nevezett, elsősorban német nyelvterületen domináló, keresztény metafizikai gondolkodás képviselője. Műve eredetileg németül jelent meg halála után egy évvel, 2006-ban. Összegző jellegű mű-